

Robert Krzysztof Tabaszewski
WPPKiA, Katedra Praw Człowieka
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Nagrody i odznaczenia państwowe jako ekstraordynaryjna forma wyróżniania osiągnięć naukowych w dziedzinie innowacyjności

Abstrakt: W artykule zaprezentowano główne sposoby nagradzania naukowców w dziedzinie innowacyjności. Tekst zawiera syntetyczne zestawienie polityk państwa w zakresie honorowania uznanych osiągnięć poprzez nagrody i odznaczenia państwowe. Kwestia wyróżniania wybitnych jednostek jest często postrzegana jako jedynie uzupełnienie ich działalności badawczej. Autor zajmuje się przedstawieniem najważniejszych nagród, które są składnikami polskiego systemu. Omówione zostały: Nagroda Gospodarcza Prezydenta RP, Nagroda Ministra Gospodarki, nagrody Prezesa Rady Ministrów, nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyzszego. Następnie przedstawiono najważniejsze ordery i odznaczenia przyznawane za wybitne zasługi i osiągnięcia.

Słowa kluczowe: ordery, odznaczenia, nagrody, wyróżnienia, polityka państwa

Awards and state awards as extraordinary form of distinction of scientific achievements in the field of innovation

Abstract: The article attempts to show the main ways of awarding the scientists in the field of innovation. The text contains the analysis of public policies on prizes and honours as an extraordinary form of awarding. Question of awarding policy is often seen as the only supplement their research activities. Author deals with the most important awards in succession, which are components of the Polish system: Award of the President of the Republic of Poland, Award of the Ministry of Economy, the Prime Minister prizes, the Minister of Science and Higher Education prizes. Then there are presented the most important orders and decorations, which are gave for outstanding services and achievements.

Keywords: awards, prizes, honours, regards, awarding policy

1. Uwagi wstępne

Pośród rozlicznych polityk państwowych wyróżnić można wąską grupę takich, które nakierowane są na promowanie pozytywnych wzorców, zachowań i postaw (Bertók 2001, 51-53; Pietraś 2000, 18-20). W tym konkretnym ujęciu państwo, stosujące dość bogaty wachlarz zachęt, ułatwień i innych bodźców skierowanych na uzyskanie oczekiwanego rezultatu, staje się fundatorem i grantodawcą nagród dla jednostek wybitnych i zaangażowanych społecznie. Naukowcy, a następnie wdrażający rezultaty ich badań przedsiębiorcy, to jedna z tych grup zawodowych, która w ostatnich latach stała się adresatami polityki honorowej i odznaczeniowej. Polityka ta, poza oczywistym wymiarem honorowania rzeczywistych zasług poczynionych dla dobra społecznego, ma na celu wyróżnianie i promowanie pozy-

tywnych postaw jako wzorców należytego postępowania. Bez wątpienia, nagradzanie i odznaczanie ma zapewnić przede wszystkim ciągłość najlepszych tradycji Rzeczypospolitej Polskiej w wyróżnianiu zasług cywilnych i wojskowych położonych dla chwały i rozwoju państwa¹. To właśnie ten ostatni element, czyli rozwój (*progressio*), jest w ostatnich latach punktem wyjścia dla rozważań o tym, co stanowi podstawę wyróżniania zasług naukowych przez Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów i przedstawicieli poszczególnych działów administracji rządowej (Tabaszewski 2011, 51-66).

Pojęcie nagrody wykracza poza wymiar *stricte* normatywny, jest bowiem definiowane jako jeden z regulatorów postępowania człowieka, a oznacza wszelkie odczuwane jako przyjemne przez daną osobę konsekwencje jego zachowania, czyli wykonania lub zaniechania określonych czynności². W węższym natomiast znaczeniu, przez nagrodę należy rozumieć jeden ze świadomie stosowanych zabiegów wychowawczych, służący ukształtowaniu pożądaných społecznie zachowań (*Słownik wyrazów obcych PWN* 2008). Rozważania w niniejszym artykule ograniczone zostały do tego węższego pojęcia, wystarczające jest zatem przyjęcie tezy skromniejszej, dotyczącej zasadniczej roli, jaką pełnią nagrody i odznaczenia państwowe w polskim systemie nauki i szkolnictwa wyższego. Polityka nagradzania i odznaczania nie stała się do tej pory przedmiotem pogłębionych badań naukoznawczych, prawdopodobnie ze względu na fakt, iż mają one charakter interdyscyplinarny, a z drugiej strony bardzo szybko zmieniają się podstawy normatywne, w oparciu o które nagrody te są przyznawane. Kwestia wyróżniania nagrodami państwowymi i odznaczania znakami zaszczytnymi jest bliska przede wszystkim nauce prawa, administracji i zarządzania, a ze względu na głęboki wymiar symboliczny powinna stać się przedmiotem zainteresowania badaczy prakseologii, socjologii, a nawet psychologii społecznej (Jundził 1986; Ochmański 2001). Na gruncie literatury politologicznej podkreśla się, że istnieje wiele sposobów wyróżniania i stymulowania pożądaných postaw społecznych, przy czym zdecydowana większość z nich ma głębokie podstawy aksjologiczne oraz oparcie w normach prawa stanowionego (Aubert 1988/1989, 213-227).

Otrzymanie odznaczeń i innych wyróżnień państwowych należy do grupy ekstrordynaryjnych form dyskutowania korzyści z badań, wdrażania rozwiązań innowacyjnych i wsparcia rozwoju przedsiębiorstw (Kuczyński 1985; Kuchowicz 2005, 23-24). Z kolei otrzymanie nagrody państwowej przez naukowca jest często postrzegane jako jedynie uzupełnienie jego działalności badawczej, tym czasem stanowi przesłankę ekskluzywności tej miary jak np. otrzymanie doktoratu *honoris*

¹ Zob. art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz.U. z 1992 r. Nr 90, poz. 450 ze zm.).

² Synonimami słowa nagroda są: bonus, laur, medal, dowód uznania, dyplom, premia, odszkodowanie, rekompensata, odznaczenie, odznaka, uhonorowanie, trofeum, wawrzyn.

causa czy członkostwo w Polskiej Akademii Nauk³. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie ogólnych zasad, na których wybitni naukowcy i dyskontujący korzyści z innowacji przedsiębiorcy mogą starać się wykazać na tym konkretnym polu społecznym, zgodnie z oczekiwaniami ustawodawcy⁴. Jednocześnie, zamiarem autora jest także wykazanie, że dział administracji rządowej „nauka i szkolnictwo wyższe” w dalszym ciągu wykazuje pewne odmienności w stosunku do innych resortów zajmujących się nagradzaniem, a przez to porządkowaniem licznych pól aktywności społecznej w ramach szeroko pojmowanej polityki odznaczeniowej i honorowania działalności zawodowej.

Odnosząc powyższą tezę do polityki państwa, należy zastanowić się nad składnikami oddziaływania państwa na społeczeństwo poprzez dość szerokie i bogate instrumentarium, jakie niewątpliwie stanowią nagrody w innowacyjnych dziedzinach nauki. Przez pojęcie innowacji należy rozumieć proces urzeczywistnienia nowych pomysłów w celu przynoszenia korzyści. W procesie tym występują cztery fazy: poszukiwań, wyboru strategicznego, wdrożenia projektu, zestawu dyrektyw operacyjnych. Innowacje często są uznawane za główny czynnik rozwoju nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy (Kawalec i Lipski 2011, 104). Zasadniczo, pojęcie to odnoszone jest do przedsiębiorstw i przedsiębiorców, jednak te same wyznaczniki należy odnosić także do szczególnej kategorii nośników innowacyjności, którymi są przedstawiciele świata nauki (Rogała 2008, 211-216). Do właśnie tej ostatniej kwestii ograniczony został zakres przedmiotowy niniejszego opracowania.

W dziedzinie innowacji istnieje kilka sposobów wyróżniania i stymulowania pożądaných zasług położonych dla społeczeństwa. Moim zdaniem, należy je podzielić na działania zaplanowane, czyli polityki, oraz działania podejmowane *ad hoc*, w reakcji na zaistniałe odkrycie. Stosując kryterium możliwości uzyskania ewentualnych korzyści materialnych, należy wyróżnić działania o charakterze jedynie wyróżniającym, za którymi nie stoją konkretne wymiary finansowe, oraz działania *stricto* nagradzające, oparte na założeniu, że bonus w postaci korzyści finansowych pełni rolę subsydiarną, uzupełniającą. W oparciu o kryterium celu można wyodrębnić zachęty służące zmobilizowaniu określonych podmiotów do działalności badawczej oraz działania podejmowane *post factum*, traktowane jako rekompensata za już poniesione w trakcie procesu badawczego wysiłki i koszty. Wreszcie, ze względu na kryterium podmiotu, należałoby wyróżnić działania podejmowane przez określone jednostki, nazywane niekiedy fundatorami bądź grantodawcami, oraz działania realizowane w ramach aparatu państwa, mające charakter systemowy, zazwyczaj oparte na zespołach oceniających i kapitułach (Niesiołowski 1983, 277-281; 2002, 277-281). Jednocześnie, uwzględniając postę-

³ Nagrody państwowe odgrywają zatem rolę nie tyle prestiżową, co są stymulatorem twórczych rozwiązań. Zob. (Adamowiczowa 1983, 8).

⁴ Z tej racji bardzo rzadko zachodzą przypadki odmowy przyjęcia nagrody już przyznanej, zob. (Heska-Kwaśniewicz 1996, 14).

pujący proces prywatyzacji nauki, należy wyraźnie odróżnić nagrody przyznawane przez prywatne komitety, kapituły, zrzeszenia i stowarzyszenia naukowe oraz instytucje powiązane z biznesem indywidualnym od nagród *stricto* państwowych przyznawanych przez aparat państwowy i polityczny (Skrzypek 1996, 23-38; Łochowicz 1995, 10-11).

2. Nagroda Gospodarcza Prezydenta RP i inne nagrody gospodarcze

Zasadniczą grupą, która w ostatnich latach wyraźnie uległa dowartościowaniu przez aparat państwowy, są przedsiębiorcy, traktowani obecnie jako podstawowy składnik krajowego systemu gospodarczego. W celu promowania pozytywnych, modelowych wręcz wzorców postępowania w tej dziedzinie, od końca lat 90. ubiegłego wieku wzrosło zainteresowanie różnymi konkursami na najlepszego przedsiębiorcę, lidera biznesu czy innowacji. Postrzeganie tej społecznej roli przedsiębiorców uległo wzmocnieniu wraz z przystąpieniem Polski do struktur unijnych w 2004 r. i przyjęciem koncepcji zawartych w strategii lizbońskiej. Spośród różnorodnych nagród, które od tego czasu cieszą się największym prestiżem na wyróżnienie zasługują na wyróżnienie zasługują imprezy, takie jak: Europejska Nagroda Promocji Przedsiębiorczości czy nagrody przyznawane podczas Światowych Targów „BRUSSELS INNOVA”⁵. Obejmują one całokształt działalności kandydatów od wyników ekonomicznych po relacje ze społeczeństwem, interesariuszami przedsiębiorstwa, zwłaszcza konsumentami i innymi przedsiębiorcami.

Poza wspomnianym już kontekstem europejskim, najważniejszą spośród przyznawanych jest Nagroda Gospodarcza Prezydenta RP⁶. Nagroda ta, nazywana niekiedy „polskim noblem gospodarczym” została ustanowiona przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego i była przyznawana w latach 1998-2005 r. w ośmiu kategoriach: polskie przedsiębiorstwo, średnie polskie przedsiębiorstwo, małe polskie przedsiębiorstwo, instytucja finansowa, eksporter, gospodarstwo rolne, inwestycja zagraniczna w Polsce i wynalazek w dziedzinie produktu lub technologii. Nagroda przyznawana jest raz do roku przez Prezydenta RP, do chwili obecnej odbyło się dziesięć edycji rozdania nagrody. Od 2011 r. jej przyznawanie wznowiono, a laureaci nie mogą ubiegać się ponownie o Nagrodę w tej samej kategorii⁷. Nagroda ma charakter honorowy, co oznacza, że nominowani i laureaci nie otrzymują z tego tytułu jakichkolwiek gratyfikacji finansowych czy ułatwień w prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą jedynie fakt przyznania nagrody wykorzystywać w materiałach promocyjnych i reklamowych.

Wraz z reaktywacją nagrody w 2011 r., wprowadzono nowe zasady jej użytkowania. Zgodnie z regulaminem, Nagroda Prezydenta RP jest wyróżnieniem dla

⁵ Ł. Izakowski, *Nowatorskie projekty biznesowe docenione*, „Rzeczpospolita” z dnia 24 października 2007 r.

⁶ Zob. Informacje o nagrodzie na stronie internetowej kancelarii Prezydenta RP <www.prezydent.pl>.

⁷ *Wracają nagrody prezydenta dla biznesu*, „Rzeczpospolita” z dnia 17 maja 2011 r.

przedsiębiorstw, instytucji i wynalazców, którzy wnoszą znaczący wkład w unowocześnianie i rozwój polskiej gospodarki, budują jej pozytywny wizerunek w kraju i zagranicą. Najważniejszym celem nagrody jest jednak promocja i budowanie prestiżu polskich firm i zespołów badawczych⁸. Nagroda ma sprzyjać promocji, prezentacji i upowszechnianiu działań oraz dróg prowadzących do osiągnięcia sukcesów gospodarczych. Nagrody przyznawane są w czterech kategoriach. W kategorii „Innowacyjność” o nagrodę mogą ubiegać się firmy, instytuty naukowo-badawcze, zespoły innowatorów, przy czym innowacja musi być wdrożona w praktyce, a jej skutek musi być opisany miarami obrazującymi skalę osiągniętego sukcesu⁹. Przedsiębiorcy starający się o nagrodę w kategorii „Obecność na Rynku Globalnym” muszą osiągnąć znaczące sukcesy na rynkach zagranicznych. Kategoria „Ład Korporacyjny i Społeczna Odpowiedzialność Biznesu” przewidziana jest dla firm wykazujących szczególną dbałość o zachowanie standardów zarządzania i ładu korporacyjnego, efektywnej i przejrzystej polityki informacyjnej. Z kolei kategorię „Zielona Gospodarka” przewidziano dla firm, które dochowują wysokich standardów w zakresie ochrony środowiska lub działają w obszarze „zielonej ekonomii”.

Nad prawidłowym przebiegiem konkursu, w tym nad współpracą z instytucjami zgłaszającymi kandydatów, nominowanymi, laureatami oraz z partnerami zewnętrznymi, czuwa Sekretarz Nagród, wyznaczony przez Szefa Kancelarii Prezydenta RP. Samo wyłanianie laureatów nagrody składa się z trzech etapów: składania wniosków, wyboru nominowanych oraz przyznania nagród. Instytucje zaproszone do zgłaszania kandydatów do Nagrody przesyłają wnioski do Sekretariatu Nagrody, gdzie następnie zostają przekazane na posiedzenie powołanej do tego specjalnie Kapituły Nagrody. Do Kapituły na trzyletnią kadencję zaprasza Prezydent RP, który wskazuje jej Przewodniczącego¹⁰. Po rozpatrzeniu zgłoszonych kandydatur, Kapituła dokonuje wyboru nominowanych w głosowaniu tajnym. W ramach każdej kategorii Kapituła przyznaje trzy nominacje, a w uzasadnionych przypadkach Kapituła może przyznać cztery nominacje. Decyzję o przyznaniu nagród podejmuje Prezydent RP, który może przyznać nagrodę więcej niż jednemu podmiotowi w każdej kategorii lub zrezygnować z jej przyznania. Wręczenia odbywają się w czerwcu każdego roku, w czasie koncertu z okazji otwarcia Targów Poznańskich w Auli UAM. Laureaci otrzymują z rąk Prezydenta RP dyplom i statuetkę z brązu.

Kandydaci, nominowani i laureaci nie ponoszą żadnych kosztów związanych z jej otrzymaniem, a także kosztów związanych z organizacją uroczystości wręczenia nagród, różnego rodzaju akcji promocyjnych prowadzonych przez Kancelarię Prezydenta. Zaletami Nagrody Gospodarczej Prezydenta RP są jasne, czytelne i ostre kryteria, w oparciu o które następuje przyznawanie nagród, a także fakt, że

⁸ Zob. *Regulamin przyznawania Nagrody Gospodarczej Prezydenta RP*, Warszawa 2011.

⁹ P. Sałek, *Prezydent nagrodzi najlepsze firmy*, „Rzeczpospolita” z dnia 10 maja 2012 r.

¹⁰ Obecnie funkcję przewodniczącego Kapituły Nagrody pełni Wiesław Rozłucki.

akt przyznania i wręczenia nagrody dokonywany jest przez głowę państwa. Laureaci otrzymują nagrodę w obecności przedstawicieli gospodarki z Polski i zagranicy. Podstawowymi celami przyznawania nagród prezydenckich są: promowanie pozytywnych wzorów i zachowań na rynku, upowszechnienie metod osiągania sukcesu w gospodarce, podziękowanie i uhonorowanie firm i zespołów naukowych wnoszących ogromny wkład w rozwój gospodarczy kraju¹¹.

Innymi nagrodami o charakterze gospodarczym, które na poziomie krajowym posiadają istotne znaczenie są: Nagroda Ministra Gospodarki, nagrody Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), a także nagrody gospodarcze poszczególnych miast, powiatów i województw. Nagroda Ministra Gospodarki dla polskich firm za szczególne osiągnięcia w działalności eksportowej jest organizowana przez Departament Promocji i Współpracy Dwustronnej Ministerstwa Gospodarki (MG)¹². Zasadniczym celem nagrody jest promocja i wspieranie podnoszenia konkurencyjności, zwłaszcza eksportowej, polskich firm, produktów i usług. Przyznanie nagród następuje po ich merytorycznej ocenie dokonywanej przez ministerialną komisję, a następnie po podjęciu przez ministra decyzji o przyznaniu bądź odmowie przyznania nagrody (Karkowska i Nerka 2007). Minister Gospodarki funduje nagrody pieniężne (maksymalnie 30 tys. zł) za szczególne osiągnięcia w działalności eksportowej, sukcesy w internacjonalizacji działalności i produkty najwyższej jakości mogące z powodzeniem konkurować na rynkach zagranicznych i rynku unijnym¹³. W ramach MG organizowana jest także krajowa faza konkursu „Europejskie Nagrody Przedsiębiorczości”. Kolejną grupę nagród stanowią laury wręczane przez PARP, która z kolei podlega ministrowi właściwemu do spraw gospodarki¹⁴. Celem jest wypromowanie najbardziej innowacyjnych rozwiązań technicznych i technologicznych. Nagrody, takie jak: „Ranking firm”, „Polski Produkt Przyszłości”, „Słowa dla Innowacji”, „Kreowanie Jutra”, „Akademicki Mistrz Innowacyjności”, służą uhonorowaniu producentów wyróżniających się innowacyjnością produktów i technologii, przy wsparciu zadań statutowych PARP i MG. Bogatą grupę nagród gospodarczych zamykają liczne konkursy regionalne, nierzadko wzorowane na konkursach prezydenckich i ministerialnych¹⁵.

¹¹ Zob. *Prezydenckie nagrody trafiły do liderów polskiej gospodarki*, „Rzeczypospolita” z dnia 30 maja 2012 r.

¹² § 35 ust. 3 pkt 6 Regulaminu Organizacyjnego Ministerstwa Gospodarki, zob. Zarządzenie Ministra Gospodarki z 16 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Gospodarki, Dz.Urz. MG z 2012 r. Poz. 24.

¹³ W latach 90. ubiegłego wieku za nagrodą ministra podążała zdecydowanie większa niż obecnie gratyfikacja pieniężna, co spotykało się z zarzutem, że w stosunku np. do nagród premiera za rozprawy doktorskie i habilitacyjne nagrody o charakterze resortowym są stanowczo za wysokie. Zob. *Hojny minister, drogie urzędy*, „Rzeczypospolita” z dnia 4 listopada 1998 r.

¹⁴ A. Osiecki, *Innowacyjne produkty przyszłości nagrodzone*, „Rzeczypospolita” z dnia 24 czerwca 2010 r. zob. art. 2 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz.U. z 2007 r. Nr 42, poz. 275 ze zm.).

¹⁵ Za przykład takiego wyróżnienia może służyć Nagroda Gospodarcza Prezydenta Miasta Lublin. Dotychczas odbyło się V edycji, a zwycięzca wyłaniany jest spośród przedsiębiorców i pracodawców podczas Lubelskiej

3. Nagrody Prezesa Rady Ministrów za działalność naukową, naukowo-techniczną lub artystyczną

Nagrody Prezesa Rady Ministrów za działalność naukową są jednymi z najstarszych form honorowania dorobku młodych badaczy w Polsce (Thiel i Skrzypczak 2003, 246-250). Nagrody te funkcjonowały dotychczas w oparciu o regulacje zawarte w rozporządzeniu z dnia 10 kwietnia 1998 r. w sprawie nagród Prezesa Rady Ministrów za rozprawy doktorskie i habilitacyjne oraz działalność naukową i naukowo-techniczną¹⁶ i rozporządzeniu z dnia 27 sierpnia 2004 r. w sprawie liczby, wysokości oraz warunków i trybu przyznawania nagród Prezesa Rady Ministrów za wyróżnione rozprawy doktorskie i habilitacyjne oraz działalność naukową, naukowo-techniczną lub artystyczną¹⁷. W wyniku zmian, które zaszły w prywatnych szkołach wyższych, zmianie uległy zarówno przesłanki warunkujące możliwość ubiegania się o tę formę nagradzania, jak i tryb oraz sposób działania komisji¹⁸.

Obecnie możliwość przyznania nagrody Prezesa RM przewiduje art. 32¹⁹ Ustawy – Prawo o Szkolnictwie Wyższym (PrSzkWyżU). Otrzymanie nagrody możliwe jest za wyróżnioną rozprawę doktorską i habilitacyjną oraz za działalność naukową, naukowo-techniczną lub artystyczną. Na podstawie upoważnienia zawartego w ust. 2. tego artykułu zostało wydane rozporządzenie z dnia 7 września 2011 r. w sprawie liczby, wysokości oraz warunków i trybu przyznawania nagród Prezesa RM za wyróżnione rozprawy doktorskie, wysoko ocenione osiągnięcia będące podstawą nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub stopnia doktora habilitowanego sztuki oraz osiągnięcia naukowe, naukowo-techniczne lub artystyczne²⁰. Rozporządzenie to określa liczbę, wysokość oraz warunki i tryb przyznawania nagród (Izdebski i Zieliński 2013). Środki na nagrody są zapewnione w ramach budżetu państwa, w części dotyczącej Kancelarii Prezesa RM.

Gali Przedsiębiorczości. Celem jest honorowanie form, które przyczyniają się do rozwoju gospodarczego Lublina, upowszechniają pozytywne metody i wzorce osiągania sukcesów w gospodarce wolnorynkowej. Podobny jest cel innych tego typu nagród: Nagrody Gospodarczej Prezydenta Miasta Szczecin, Małopolskiej Nagrody Gospodarczej i in.

¹⁶ Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 1998 r. Nr 47, poz. 295).

¹⁷ Dz.U. z 2004 r. Nr 196, poz. 2016.

¹⁸ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby, wysokości oraz warunków i trybu przyznawania nagród Prezesa Rady Ministrów za wyróżnione rozprawy doktorskie, wysoko ocenione osiągnięcia będące podstawą nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub stopnia doktora habilitowanego sztuki oraz osiągnięcia naukowe, naukowo-techniczne lub artystyczne (Dz.U. z 2012 r. Nr 106).

¹⁹ Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365 (t. jedn. Dz.U. z 2012 r. Nr 164, poz. 572).

²⁰ Zob. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 września 2011 r. w sprawie liczby, wysokości oraz warunków i trybu przyznawania nagród Prezesa Rady Ministrów za wyróżnione rozprawy doktorskie, wysoko ocenione osiągnięcia będące podstawą nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub stopnia doktora habilitowanego sztuki oraz osiągnięcia naukowe, naukowo-techniczne lub artystyczne (Dz.U. z 2013 r. Nr 265 ze zm.).

Nagrody Prezesa RM mogą być przyznawane w zasadniczo czterech kategoriach. W kategorii pierwszej chodzi o rozprawy doktorskie wyróżnione na podstawie uchwały lub opinii wydziału, innej jednostki organizacyjnej szkoły wyższej, instytutu naukowego PAN, instytutu badawczego albo międzynarodowego instytutu naukowego utworzonego na podstawie odrębnych przepisów, działających na terytorium RP. Kategoria druga zarezerwowana jest dla wysoko ocenionych osiągnięć będących podstawą nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego lub stopnia doktora habilitowanego sztuki, przyjętych przez radę wydziału, innej jednostki organizacyjnej szkoły wyższej, instytutu naukowego PAN, instytutu badawczego albo międzynarodowego instytutu naukowego utworzonego na podstawie odrębnych przepisów, działających na terytorium RP. W kategorii trzeciej nagradzane są osiągnięcia naukowe lub artystyczne, w tym za wybitny dorobek naukowy lub artystyczny, natomiast kategoria czwarta dotyczy osiągnięć naukowo-technicznych, których wdrożenie przyniosło wymierne efekty ekonomiczne lub społeczne²¹. Co roku wyróżnionych jest 25 rozpraw doktorskich, w wysokości 25 tys. zł każda, 10 wysoko ocenionych osiągnięć będących podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego, w wysokości 50 tys. zł każda; 6 osiągnięć naukowych lub artystycznych, w tym za wybitny dorobek naukowy lub artystyczny, w wysokości 125 tys. zł każda, a także 3 osiągnięcia naukowo-techniczne w wysokości odpowiednio: 125 tys. zł, 100 tys. zł oraz 75 tys. zł. Możliwe jest natomiast przyznanie większej liczby nagród w ramach środków przeznaczonych na nagrody w danym roku przez Prezesa RM.

Kandydaci, poza spełnieniem warunku w postaci uzyskania wyżej wymienionego dorobku, powinni spełniać także inne kryteria formalne. Do starania o uzyskanie nagrody mogą być bowiem dopuszczone osoby posiadające obywatelstwo polskie, w tym pracujące za granicą, a także cudzoziemcy, którzy w okresie pobytu w Polsce przygotowali rozprawy doktorskie lub uzyskali określone osiągnięcia. Nie jest natomiast możliwe zgłoszenie jako kandydatów do nagrody osób, które zostały prawomocnie ukarane za naruszenie praw autorskich, fałszowanie wyników badań lub inne oszustwa naukowe, w tym dysponowanie cudzym dorobkiem intelektualnym w sposób niezgodny z intencjami jego właściciela. Wprowadzone zostało także zastrzeżenie, że kandydatami do nagrody pierwszej i drugiej kategorii mogą być jedynie osoby, którym stopień naukowy doktora lub stopień doktora sztuki albo stopień doktora habilitowanego został nadany w roku poprzedzającym złożenie wniosku. Nagrody przyznawane są w terminie do dnia 31 grudnia danego roku kalendarzowego.

Wnioski, zawierające wskazanie wnioskodawcy, dane dotyczące kandydata do nagrody oraz uzasadnienie mogą składać określone w rozporządzeniu podmioty

²¹ Zob. art. § 1 *ibidem* w zw. z art. 4 pkt 3.

w terminie do 31 stycznia²². W odniesieniu natomiast do osób, którym stopień naukowy lub stopień w zakresie sztuki został nadany w miesiącu grudniu poprzedniego roku, wnioski takie składa się w terminie do dnia 28 lutego. W zależności od rodzaju nagrody, do wniosków dołączane są: rozprawy doktorskie albo informacje o osiągnięciach będących podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego wraz z recenzjami uzyskanymi w przewodzie doktorskim albo postępowaniu habilitacyjnym, a także opinie lub kopie uchwał o wyróżnieniu rozprawy doktorskiej, wybrane publikacje, patenty, autoreferat kandydata do nagrody, a także przygotowaną przez powołaną przez wnioskodawcę osobę posiadającą tytuł naukowy lub tytuł w zakresie sztuki recenzję lub opinię o osiągnięciu naukowym, artystycznym lub naukowo-technicznym lub o dorobku, uwzględniającą indeks cytowań, z pominięciem autocytowań.

Wnioski o przyznanie nagród są opiniowane przez Zespół do Spraw Nagród pod względem formalnym. W tym celu powoływany jest, na trzyletnią kadencję, Zespół do Spraw Nagród²³. W skład Zespołu wchodzi 20 osób: 5 osób wskazanych przez Prezesa RM, 10 osób wskazanych przez MNiSzW oraz 10 osób wskazanych odpowiednio przez przedstawicieli dwóch wydziałów PAN²⁴. Przewodniczącemu Zespołu, spośród członków Zespołu, powołuje i odwołuje Prezes RM²⁵. Szczegółowy tryb pracy jest określony w regulaminie ustalonym przez Zespół. Obsługę Zespołu zapewnia Kancelaria Prezesa RM²⁶. Do kompetencji zespołu należy także merytoryczna ocena zgłoszonych rozpraw doktorskich, wysoko ocenionych osiągnięć będących podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego, osiągnięć naukowych lub artystycznych, a także osiągnięć naukowo-technicznych. Po tak sformułowanej ocenie wniosków, przewodniczący Zespołu przedstawia Prezesowi RM propozycje dotyczące przyznania nagród wraz z uzasadnieniem w terminie do

²² W przypadku nagród za wyróżnione rozprawy doktorskie wnioski składają jednostki organizacyjne uprawnione do nadawania stopnia naukowego doktora lub stopnia doktora sztuki, w odniesieniu do wysoko ocenionych osiągnięć będących podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego wnioski składają jednostki organizacyjne uprawnione do nadawania stopnia doktora habilitowanego. Z kolei podmiotami upoważnionymi do występowania z wnioskami o osiągnięcia naukowe lub artystyczne, w tym za wybitny dorobek naukowy lub artystyczny, są: uczelnie, podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, instytuty badawcze, instytuty naukowe i komitety naukowe PAN, co najmniej 2 członków PAN, minister właściwy do spraw nauki, PAU oraz stowarzyszenia naukowe i naukowo-techniczne. Natomiast możliwość składania wniosków o osiągnięcia naukowo-techniczne mają uczelnie, podstawowe jednostki organizacyjne uczelni, instytuty naukowe i komitety naukowe PAN, Rada Główna Instytutów Badawczych, instytuty badawcze oraz stowarzyszenia naukowo-techniczne.

²³ Skład Zespołu do Spraw Nagród Prezesa Rady Ministrów – kadencja 2013-2015, <http://bip.kprm.gov.pl/download/75/7973/Sklad_20132015.doc>, obecna kadencja obejmuje lata 2013-2015.

²⁴ Prezes Rady Ministrów posiada dyspozycję odwołania członka Zespołu, w przypadku nienależytego wypełniania przez niego obowiązków, rezygnacji członka Zespołu z uczestniczenia w jego pracach lub zaistnienia okoliczności uniemożliwiających członkowi Zespołu wypełnianie obowiązków. W miejsce odwołanego członka Zespołu właściwy organ wskazuje nowego członka na okres do końca kadencji.

²⁵ Przewodniczący Zespołu może powoływać podzespoły problemowe, zlecać przygotowanie recenzji lub opinii na temat wyróżnionych rozpraw.

²⁶ Za udział w posiedzeniu Zespołu przysługuje wynagrodzenie, a zamiejscowym członkom Zespołu przysługuje zwrot kosztów podróży.

dnia 30 czerwca. Począwszy od 1 października 2011 r., Prezes RM, za ważne dla kraju osiągnięcia naukowe może także przyznać nagrodę specjalną²⁷.

Nagrody MNiSzW dla naukowców i młodych badaczy

Zakresowo odmienny charakter mają nagrody poznawane przez MNiSzW. W systemie ministerialnym istnieje kilka rodzajów nagród, spośród których wyrażnemu wyodrębnieniu normatywnemu uległy trzy z nich. Przede wszystkim, nagrody mogą być przyznawane na podstawie i w zgodzie z treścią art. 155 PrSzkWyżU. Nagrody przyznawane przez MNiSzW nie mają charakteru roszczeniowego, to znaczy, że złożenie oświadczenia o przyznanie nagrody nie podlega kontroli sądu pracy²⁸. Pośród grupy nagród, o które mogą się starać osoby będące nauczycielami akademickimi, w tym nagród rektora oraz nagród jubileuszowych, znajdują się także nagrody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Nagrody te przyznawane są za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne lub organizacyjne albo za całokształt dorobku w oparciu o przepisy wspomnianego artykułu oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 marca 2013 r. w sprawie nagród ministra dla nauczycieli akademickich²⁹. W praktyce nagrody te przyznawane są za oryginalne i twórcze osiągnięcia naukowe, mające wpływ na stan wiedzy i kierunki dalszych badań, przy czym mają charakter nagród indywidualnych, z wyjątkiem nagród za osiągnięcia dydaktyczne, które mogą mieć również charakter nagród zespołowych (Nowik 2012, s. 838).

Nagrody przyznawane mają na celu wyróżnienie osiągnięcia będącego podstawą nadania stopnia naukowego doktora, doktora sztuki, doktora habilitowanego lub stopnia doktora habilitowanego sztuki, innowacyjnych metod prowadzenia zajęć dydaktycznych oraz za nowatorskie przygotowanie materiałów dydaktycznych. Możliwe jest także honorowanie nauczycieli akademickich, pełniących funkcje organów jednoosobowych uczelni. W przypadku nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub tytuł profesora sztuki przyznaje się nagrody za całokształt dorobku, obejmującego osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne³⁰. O nagrody mogą się ubiegać nauczyciele akademicy posiadający obywatelstwo polskie, w tym pracujący za granicą, a pod warunkami określonymi w rozporządzeniu także cudzoziemcy, po przedstawieniu przez uprawnione podmioty

²⁷ Zob. art. 32 ust. 5.

²⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. akt I PK 37/04; por. (Szpunar 1971, 315-325).

²⁹ Dz.U. z 2013 r. Nr 296. Rozporządzenie uchyliło dotychczasową regulację w tym zakresie, tj. rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 lipca 2007 r. w sprawie nagród ministra dla nauczycieli akademickich (Dz.U. z 2007 r. Nr 139, poz. 978 oraz z 2009 r. Nr 76, poz. 647).

³⁰ Zob. § 3 rozporządzenia z dnia 1 marca 2013 r. Tym samym uchylone zostało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie nagród za wybitne osiągnięcia naukowe oraz za osiągnięcia w opiece naukowej i dydaktycznej (Dz.U. z 2011 r. Nr 191, poz. 1136).

kompletnego wniosku. Oceny takiego wniosku dokonuje powoływany przez ministra Zespół do Spraw Nagród Ministra dla Nauczycieli Akademickich, natomiast autonomiczną decyzję o przyznaniu danej nagrody podejmuje minister w terminie do dnia 30 września.

Także w ramach przywoływanego już art. 32. minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego może przyznawać nagrody za wybitne osiągnięcia naukowe oraz za osiągnięcia w opiece naukowej i dydaktycznej (Izdebski i Zieliński 2013). Na podstawie upoważnienia zawartego w ust. 5 tego artykułu wydane zostało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 15 stycznia 2013 r. w sprawie nagród za wybitne osiągnięcia naukowe oraz za osiągnięcia w opiece naukowej i dydaktycznej, które określa liczbę, wysokość oraz warunki i tryb przyznawania przez MNiSzW, nagród za wybitne osiągnięcia naukowe oraz za osiągnięcia w opiece naukowej i dydaktycznej³¹. Nagrody przyznawane w oparciu o to rozporządzenie przyznawane są zasadniczo w dwóch kategoriach. W pierwszej z nich honorowane są osiągnięcia, które mają światowe znaczenie, a prowadzą do nadania tytułu naukowego profesora lub tytułu profesora sztuki, uzyskane w szczególności w obszarach wiedzy obejmujących obszary nauk ścisłych, technicznych, społecznych i humanistycznych. Druga kategoria nagród dotyczy osiągnięć w opiece naukowej i dydaktycznej. Nagrody te przyznawane są za aktywność w dziedzinie kształcenia kadr naukowych, związaną z pełnieniem funkcji promotora przełomowych prac doktorskich, w jednym z ośmiu obszarów wiedzy określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r.³², a także za wkład w rozwój i poprawę jakości kształcenia.

Nagrody za wybitne osiągnięcia naukowe oraz za osiągnięcia w opiece naukowej i dydaktycznej mają charakter indywidualny (Niesiołowski i Zeidler 2007, 325-334). Podobnie, jak w przypadku innych tego typu wniosków, mogą je składać nauczyciele akademicy posiadający obywatelstwo polskie, w tym pracujący za granicą, a pod warunkami określonymi w rozporządzeniu także cudzoziemcy, po przedstawieniu przez uprawnione podmioty kompletnego wniosku. Kandydatami nie mogą być jedynie osoby karane dyscyplinarnie za naruszenie praw autorskich, fałszowanie wyników badań lub inne oszustwo naukowe, a także skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe. Wnioski o przyznanie nagród przesyłane są do 18-osobowego Zespołu do Spraw Nagród powołanego na okres od 16 kwietnia 2012 r. do 31 grudnia 2015 r.³³. Do zadań Zespołu należy ocena wniosków o przyznanie nagród, a następnie przedstawianie ministrowi propozycji dotyczących przyznania nagród wraz z uzasadnieniem.

³¹ Dz.U. z 2013 r. Nr 191, poz. 1136.

³² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 179, poz. 1065)

³³ Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie powołania Zespołu do Spraw Nagród (Dz.Ur.z. MNiSW z 2012 r. Poz. 31).

W danym roku nagrody w określonej kategorii mogą nie zostać przyznane albo może zostać przyznana mniejsza liczba nagród; decyzja w tym zakresie należy do ministra, który przyznaje nagrody w terminie do dnia 30 września.

Ostatnią grupę nagród stanowią nagrody za wybitne osiągnięcia naukowe lub naukowo-techniczne dla wybitnych młodych naukowców. Podstawę normatywną dla tego typu nagród stanowi art. 28 ust. 1 *ZasFinNaukU*, zgodnie z którym minister przyznaje corocznie, na podstawie złożonych wniosków, nie więcej niż 3 nagrody za wybitne osiągnięcia naukowe lub naukowo-techniczne, przez podmioty wymienione w ustawie. Szczegóły określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 września 2010 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania nagród za wybitne osiągnięcia naukowe lub naukowo-techniczne oraz stypendiów naukowych dla wybitnych młodych naukowców³⁴. Zgodnie z nim przyznaje się po jednej nagrodzie w kategoriach takich jak: badania podstawowe, badania na rzecz rozwoju społeczeństwa, badania na rzecz rozwoju gospodarki. Nagrody te mogą mieć charakter nagród indywidualnych lub zespołowych, przy czym wysokość nagrody nie może przekroczyć piętnastokrotnej minimalnej miesięcznej stawki wynagrodzenia zasadniczego przewidzianego dla stanowiska profesora zwyczajnego zatrudnionego w uczelni publicznej. Powołany Zespół ocenia nadesłane wnioski, biorąc pod uwagę kryteria właściwe dla danej kategorii: oryginalność osiągnięcia naukowego i jego znaczenie dla rozwoju dyscypliny naukowej, w tym w szczególności w skali międzynarodowej; użyteczność wyników badań naukowych lub prac rozwojowych dla rozwoju społecznego kraju; znaczenie wyników badań naukowych lub prac rozwojowych dla rozwoju określonego działu gospodarki, w tym w szczególności w skali międzynarodowej. Następnie Zespół przedstawia nie więcej niż 3 nominacje do nagrody w każdej kategorii, wraz z ich uzasadnieniem. Decyzję o przyznaniu bądź odmowie przyznania nagrody podejmuje minister w terminie do dnia 30 września.

Ordery i odznaczenia państwowe

Najbardziej prestiżową formę wyróżniania przez Państwo Polskie stanowią ordery i odznaczenia. Prawo przyznawania znaków zaszczytnych od wieków stanowi jedną z podstawowych prerogatyw głowy państwa. Wyróżnianie, czy to poprzez order, odznaczenie, medal czy też tytuł honorowy, historycznie funkcjonowało jako gest dokonany wobec osoby lub grupy osób w zamian za konkretne zasługi położone na danym polu. W aktualnym stanie prawnym można nadawać ordery i odznaczenia w wyróżnianiu zasług, cnót obywatelskich i wybitnych osiągnięć (Tabaszewski 2013). Ordery i odznaczenia stanowią najwyższe wyróżnienie zasług cywilnych i wojskowych, w czasie pokoju lub wojny, dla chwały i rozwoju Rze-

³⁴ Dz.U. z 2010 r. Nr 179, poz.1204 ze zm.

czypospolitej Polskiej. Nadawanie orderów i odznaczeń wynika z ustawy³⁵ i mieści się w grupie tzw. klasycznych uprawnień głowy państwa i jest rozwinięciem normy art. 138 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która stanowi, że Prezydent Rzeczypospolitej nadaje ordery i odznaczenia³⁶.

Wprawdzie ustawa o orderach i odznaczeniach nie wprowadza gradacji orderów i odznaczeń, to jednak bez wątpienia odznaczenie ma w tej hierarchii mniejsze, „drugorzędne” w stosunku do orderów znaczenie (Kuczma 2009, 185). Orderami nadawanymi za osiągnięcia w dziedzinie nauki i innowacyjności w świetle ustawy o orderach i odznaczeniach są: Order Orła Białego, Ordery Odrodzenia Polski, Ordery Krzyża Wojskowego, Ordery Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast odznaczenia wyodrębnione przez ustawę, które mogą zostać przyznane to: Krzyż Wolności i Solidarności, Krzyże Zasługi, a także Medale za Długoletnią Służbę. W ramach poszczególnych kategorii orderów i odznaczeń wyróżnia się także ich stopnie i klasy, w zależności od rodzaju zasług nagradzanego. Zasadniczo ordery w każdej klasie i odznaczenia w każdym stopniu nadaje się jeden raz. Poza wspomnianymi, istnieje jeszcze szereg innych form wynagradzania zasług poprzez nadawanie odznak o charakterze resortowym, tworzących dość liczną grupę znaków zaszczytnych, a co do zasady nadawanych przez ministra właściwego dla danego resortu. Wyróżnienia te przybierają formę medali lub odznak honorowych, a regulowane są na poziomie niższym niż ustawa, mianowicie w formie rozporządzenia.

Prezydent RP nadaje ordery z inicjatywy własnej lub na wniosek Prezesa RM oraz Kapituł Orderów. Prezydenta RP w wykonywaniu jego funkcji wspiera Kancelaria, a w szczególności Biuro Kadr i Odznaczeń. Otrzymanie orderu lub odznaczenia powinno być związane z określonymi zasługami, cnotami obywatelskimi, wybitnymi osiągnięciami. Nie powinny być natomiast przyznawane za wykonywanie powierzonych jednostce obowiązków, takich jak dobrze wykonana praca czy inne sumienne wypełnianie powierzonych obowiązków. Przyznanie orderu i odznaczenia wiąże się bowiem z rzeczywistymi osiągnięciami i dokonaniem w służbie społeczeństwa i państwa, a nie powinno być uwarunkowane wykonywaniem zadań mieszczących się w granicach zwykłych obowiązków wynikających z pracy zawodowej czy różnymi powiązaniem. Ordery i odznaczenia przyznawane są zasadniczo osobom żyjącym, mogą być jednak nadawane pośmiertnie. Z wnioskiem o odznaczenie zasłużonych osób zmarłych można wystąpić jednak wyjątkowo – w uznaniu szczególnych i godnych upamiętnienia zasług dla RP.

Zasady i tryb nadawania orderów i odznaczeń określają przepisy zawarte w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i od-

³⁵ Ustawa z dnia 16 października 1992 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o orderach i odznaczeniach, uchylające przepisy o tytułach honorowych oraz zmieniające niektóre ustawy (Dz.U. z 1992 r. Nr 90, poz. 451).

³⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

znaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów³⁷. Wniosek powinien zawierać oprócz imienia i nazwiska oraz stopnia akademickiego, charakteru urzędowego, względnie tytułu zawodowego, a także streszczenie zasług. Oznacza to, że powinien zawierać szczegółową informację o zasługach i osiągnięciach osoby, której dotyczy, w szczególności niezbędne jest wykazanie zasług po otrzymaniu ostatniego orderu lub odznaczenia. Uprawniony organ może złożyć wniosek z inicjatywy własnej bądź też z inicjatywy podległych mu jednostek organizacyjnych, organów samorządowych, organizacji społecznych i zawodowych. Takie wnioski o nadanie orderu lub odznaczenia wypełnia się i przesyła do Kancelarii Prezydenta RP nie później niż na dwa miesiące przed przewidywanym terminem wręczenia odznaki nadanego orderu lub odznaczenia.

Prezydent RP, jako najwyższy piastun władzy państwowej, dysponuje pełną samodzielnością w prowadzeniu polityki odznaczeniowej, jak i w całym procesie decyzyjnym dotyczącym nadania poszczególnego wyróżnienia (Szreniawski 1998, 387; Tabaszewski 2010, 10-13). Odznakę nadanego orderu lub odznaczenia wraz z legitymacją wręcza się osobie odznaczonej w ciągu sześciu miesięcy od daty postanowienia o jego nadaniu. Wraz z orderem lub odznaczeniem osoba odznaczona otrzymuje nieodpłatnie odznakę nadanego jej orderu lub odznaczenia oraz legitymację. Oficjalne wręczenie odznaki orderu i odznaczenia dokonywane przez Prezydenta RP odbywa się, mając na uwadze podniosły charakter uroczystości oraz dbając o odpowiednią oprawę, zgodnie z zachowaniem protokołu, zazwyczaj w Belwederze lub Pałacu Prezydenckim, najczęściej z udziałem zaproszonych gości (Tabaszewski 2013, 153-154). Po zakończeniu uroczystości odbywa się uroczyste przyjęcie popołudniowe, w którym oprócz osób odznaczonych uczestniczą najwyżsi przedstawiciele władzy cywilnej i wojskowej, korpus dyplomatyczny i inne zasłużone osoby. Wyjątkowo upoważnieniem prezydenckim dysponują inne osoby, mianowicie ministrowie, ambasadorowie i konsulowie RP, przedstawiciele władz lokalnych i samorządowych (Orłowski 2005, 56). Podczas wręczenia odznak orderów i odznaczeń osoba, której mają zostać wręczone odznaki orderu lub odznaczenia, powinna podczas tej uroczystości nosić pełne odznaki posiadanych orderów i odznaczeń, a przynajmniej najstarszego z nich, przy czym wymóg noszenia stosuje się wyłącznie do stroju wieczorowego.

Uwagi końcowe

Bez wątplenia, wiedza i innowacje są siłami napędowymi rozwoju gospodarczego i szansą na sukces w biznesie. Z kolei innowacyjność przedsiębiorstw decyduje o międzynarodowej konkurencyjności gospodarki. Ważne jest zatem, aby przez określoną politykę państwową promować właściwe wzorce i dobre praktyki

³⁷ Dz.U. z 2004 r. Nr 277, poz. 2743.

postępowania transferu innowacyjności i wiedzy, a także dbać o to, aby nowe technologie przeradzały się w konkretne produkty i usługi podnoszące jakość życia społecznego. Właściwie dobrana polityka nagradzania i honorowania będzie sprzyjała wyrobieniu pożądanych rezultatów i postaw, musi być zatem przewidywalna i taka sama w stosunku do wszystkich.

W odniesieniu do polityki odznaczeniowej państwa warto zauważyć, iż pośród licznych odznaczeń resortowych w obecnym stanie normatywnym nie istnieją znaki zaszczytne, które przysługiwałyby wyłącznie ludziom nauki. Takie odznaczenia w formie medali czy innych znaków zaszczytnych przewidzianych za zasługi na rzecz krajowej i światowej nauki funkcjonują w większości państw Unii Europejskiej. Dlatego, być może warto rozważyć, w ramach aparatu organizacyjnego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, powrót do koncepcji Medalu *Bene Merentibus*, ustanowionego jeszcze w 1766 przez Stanisława Augusta Poniatowskiego dla ludzi zasłużonych na polach nauki, wynalazczości i przemysłu³⁸. Po 1918 r. medal ten nie został restytuowany. W polskim systemie orderów i odznaczeń istnieje zatem dość poważna luka o charakterze aksjologicznym, którą należałoby jak najszybciej zapełnić.

Literatura

- Adamowiczowa J., 1983, *Nagrody państwowe w latach 1948-1980. Informator*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Aubert V., 1988/1989, *Kary, nagrody i prawa człowieka*, „Colloquia Communia” 6: 213-227.
- Bertók J., 2001, *Promowanie postawy etycznej w służbie publicznej – doświadczenia państw OECD*, „Służba Cywilna” 2: 51-53.
- Bigoszevska W., 1989, *Polskie ordery i odznaczenia*, Warszawa: Interpress.
- Heska-Kwaśniewicz K., 1996, *Niezwykłe konsekwencje odrzucenia nagrody państwowej (Przyczynek do biografii Zofii Kossak)*, „Tygodnik Powszechny” 30: 14.
- Izdebski H., Zieliński J., 2013, *Komentarz do art. 32 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym*, w: *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, red. H. Izdebski, J. Zieliński, Warszawa: Wolters Kluwer.
- Jundził I., 1986, *Nagrody i kary w wychowaniu*, Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Karkowska D., Nerka A., 2007, *Pozycja płatnika składek w ubezpieczeniu społecznym i zdrowotnym*, Warszawa: Wydawnictwo ABC.
- Kawalec P., Lipski P., 2011, *B + R oraz przedsiębiorczość akademicka w innowacyjności technologicznej*, w: *Odpowiedzialność społeczna w innowacyjnej gospodarce*, red. P. Kawalec, A. Błachut, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.
- Kuchowicz A., 2005, *Nagrody za pomoc społeczną*, „Prawo Pracy” 6: 23-24.
- Kuczma P., 2009, *Nadawanie orderów i odznaczeń państwowych jako prerogatywa prezydenta*, w: *Profesora Jana Bocia styl, słowa, szkoła*, red. A. Szadok-Bratuń, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 185.
- Kuczyński T., 1985, *Nagrody w dziedzinie wynalazczości i racjonalizacji*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

³⁸ W. Bigoszevska, *Polskie ordery i odznaczenia*, Warszawa 1989, s. 36.

- Łochowicz J., 1995, *Nagrody Siemens dla promocji nauki i badań w Polsce*, „Nauka i Przyszłość” 8: 10-11.
- Niesiołowski J., 1983, *Nagrody jako element systemów normatywnych*, „Państwo i Prawo” 11: 277-281.
- Niesiołowski J., 2002, *Nagrody w prawie*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 9: 277-281.
- Niesiołowski J., Zeidler K., 2007, *Nagrody w prawie finansowym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 24: 325-334.
- Nowik P., 2012, *Komentarz do artykułu 155*, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. M. Pyter, Warszawa: C.H. Beck 2012, s. 838.
- Ochmański M., 2001, *Nagrody i kary w wychowaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym*, Warszawa: Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechniej.
- Orłowski T., 2005, *Protokół dyplomatyczny. Ceremoniał i etykieta*, Warszawa: Akademia Dyplomatyczna.
- Pietraś Z. J., 2000, *Decydowanie polityczne*, Warszawa-Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rogała P., 2008, *Certyfikaty i nagrody jako formy upowszechniania koncepcji społecznej odpowiedzialności organizacji*, „Annales, Etyka w Życiu Gospodarczym” 1: 211-216.
- Skrzypek E., 1996, *Nagrody jakości jako forma promowania koncepcji TQM w przedsiębiorstwie*, „Rzeszowskie Zeszyty Naukowe Prawo-Ekonomia” 20: 23-38.
- Słownik wyrazów obcych PWN*, 2008, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szpunar A., 1971, *Przyrzeczenie nagrody konkursowej*, „Nowe Prawo” 3: 315-325.
- Szreniawski J., 1998, *Wybrane problemy nadawania orderów i odznaczeń*, w: *Państwo prawa. Administracja. Sądownictwo. Prace dedykowane prof. dr. hab. Januszowi Łętowskiemu w 60. rocznicę urodzin*, red. A. Łopatka, A. Wróbel, S. Kiewlicz, Warszawa: Instytut Nauk Prawnych PAN, s. 387.
- Tabaszewski R. K., 2010, *Prawne uwarunkowania urzędu Prezydenta RP pro tempore*, „Kurier Dyplomatyczny” 2: 10-13.
- Tabaszewski R. K., 2011, *Struktury koordynacji polityki europejskiej w Polsce*, „Annales UMCS. Sectio K. Politologia” 1: 51-66.
- Tabaszewski R., 2013 *Komentarz do art. 2*, w: *Ustawa o orderach i odznaczeniach. Komentarz*, red. P. Jakubowski, R. Tabaszewski, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Thiel K., Skrzypczak A., 2003, *Nagrody prezesa Rady Ministrów za rozprawy doktorskie*, „Nauka” 1: 246-250.